

MORDET I MIDLANDS

"AN INSPECTOR CALLS"

AV J. B. PRIESTLEY



INSPIRATIONSMATERIAL

**MALMÖ
STADSTEATER**

040-20 86 10 MALMOSTADSTEATER.SE

Det här är ett inspirationsmaterial som bygger på teman ur pjäsen *Mordet i Midlands (An Inspector Calls)* skriven av J B Priestley. Du kan använda det som utgångspunkt till diskussioner om föreställningen, antingen inför eller efter teaterbesöket. Till de olika delarna finns diskussionsfrågor, och längst bak finns förslag på litteratur, artiklar och hemsidor där du kan hitta mer information.

Nytt för säsongen är att vi erbjuder skolklasser en kort introduktion inför en föreställning. Pjäsintrouktionen hålls av någon från teatern och är tänkt som en förberedelse, där eleverna får en idé om vad föreställningen handlar om innan de sätter sig i salongen. Pjäsintrouktionen är gratis och du beställer den i samband med att du bokar dina biljetter.

Har du tips, idéer eller funderingar kring våra inspirationsmaterial? Kontakta Carin Hebelius på carin.hebelius@malmostadsteater.se

- 1. J B Priestley**
- 2. Handling**
- 3. Vem är vem**
- 4. Ta ansvar**
- 5. Klass – Kön – Ålder**
- 6. Dramaövningar**
- 7. Tips**

1. J B Priestley

John Boyton Priestley levde mellan 1894 och 1984. Som ung skrev han kolumner i *The London Opinion* och i *Bradford Labour paper*. Priestley deltog i första världskriget och skadades allvarligt. Han lämnade armén och började studera vid Cambridge. Priestley slog igenom som författare med romanen *The Good Companions (De goda kamraterna)* 1929. Han skrev ytterligare ett antal romaner, några filmmanus och en mängd pjäser.

An Inspector Calls skrevs för scenen 1946. 1954 blev den filmatiserad och 1982 producerades en TV-serie i tre delar (motsvarande pjäsens tre akter) av BBC.

I Storbritannien studerar i princip alla högstadieelever *An Inspector Calls*. Den ingår i kursplanen, ungefär som August Strindbergs *Fröken Julie* eller *Hemsöborna* här i Sverige.

Med *An Inspector Calls* som utgångspunkt diskuteras frågor kring politik, filosofi och moral.

2. Handling

Pjäsen utspelar sig en vårkväll 1912 i den ansedda familjens Birlings hem i Brumley, en industriort i norra Midlands, England. Familjen har samlats till middag för att fira dottern Sheilas förlovnin. Då kommer en poliskommissarie helt oväntat på besök. Han meddelar att en ung kvinna avlidit och att alla i familjen kan vara skyldiga till hennes död. Under en hel natt håller kommissarien förhör med dem, en efter en.

Det visar sig att alla på något sätt haft en koppling till den unga kvinnan. Mycket kommer upp till ytan som var och en försökt dölja. Föräldrarna tänker på sitt rykte och de båda syskonen ser en chans att göra upp, en gång för alla.

Ett familjedrama fyllt av självrannsakan. I god engelsk deckarstil byggs spänningen upp samtidigt som familjens grundvalar slås i spillror.

3. Vem är vem

Alla personer i pjäsen förändras under kvällens gång. Kommissariens besök ställer allt på ända och allas förutsättningar rubbas. Här kommer en kort redogörelse av personerna:



Arthur Birling (*Tom Ahlsell*)

Familjefar och patriark. Han har arbetat sig upp till sin ställning och är mycket stolt över sina ekonomiska framgångar. Dotterns förlovnings med Gerald Croft kommer att göra hans företag Birling and Co ännu större. Arthur Birling skryter gärna och är inte så lite fördomsfull. Han föraktar socialismen och tror inte för ett ögonblick att ett världskrig är på väg att bryta ut.

Sybil Birling (*Li Brådhe*)

Gift med Arthur Birling och mycket medveten om familjens sociala ställning. Hon är klassmedveten och har en kall, snobbig attityd. Sybil Birling är full av förnekelser och accepterar inte kommissariens avslöjanden. Hon är den i familjen som öppet föraktar kommissarien.



Sheila Birling (*Sanna Turesson*)

Dottern i huset och nyförlovad med Gerald Croft. Till en början är hon glad och nöjd med sitt liv. Hon är den som känner mest medlidande och är beredd på förändring.

Eric Birling (*Mattias Linderoth*)

Sonen i huset som lever en dekadent tillvaro. Han ger ett osäkert och nervöst intryck. Eric Birling dricker mycket och har ett spant förhållande till sina föräldrar. Han litar sig med sin syster och känner ett socialt ansvar.



Gerald Croft (*Peder Holm*)

En attraktiv aristokrat, son till Lord and Lady Croft. Mycket mån om sina affärer och sin relation till Arthur Birling. Han gör allt för att skydda sig själv från kommissariens anklagelser.

Kommissare Goole (*Fredrik Gunnarson*)

Han är full av auktoritet och arbetar noggrant och systematiskt. Goole predikar för familjen och verkar veta och förstå mer än någon annan. Ingen vet riktigt vem han är. Är han ett spöke? Är han Guds röst? Är han samvetets röst?



Eva Smith/Daisy Renton

Eva Smith är den döda unga kvinnan. Vi ser henne aldrig på scenen: vi har bara den information om henne som kommissarien och familjen Birling ger oss. Eva beskrivs som en söt tjej från landet. Hon kom från arbetarklassen och hade ingen familj i livet. Senare kallar hon sig också för Daisy Renton. I tredje akten diskuteras det om hon överhuvudtaget existerat.

DISKUTERA

Efter att ni sett föreställningen kan ni diskutera pjäsens karaktärer. Hur ser deras relationer ut? Hur påverkar händelseförloppet dem? Vad är det egentligen som händer?



4. Ta ansvar

Kommissarien:

*– Vi lever inte ensamma. Vi är alla del av samma helhet. Vi har ansvar för varandra. Och jag säger er att om människorna inte lär sig av denna läxa så kommer det snart att komma en tid då de får lära sig den genom eld och blod och lidande.
God natt.*

Priestley låter medvetet pjäsen utspela sig 1912, eftersom tiden före första världskriget var mycket annorlunda från 1946, då han skrev pjäsen. Klasskillnader och ojämlikhet var omfattande i Storbritannien 1912. Men runt 1946 efter andra världskrigets slut hade flera skillnader och gränser upplösts. Priestley värnade starkt om dessa förändringar. Med sin pjäs ville han uppmuntra till ett bättre samhälle som visade omsorg gentemot sina medmänniskor.

DISKUTERA

Vad är pjäsens moraliska budskap?

Om man skulle sätta några politiska etiketter på författarens åsikter, vilka skulle de kunna bli?

Vad innebär ansvar för dig?

Vad vill egentligen kommissarie Goole att familjen ska göra?

5. Klass – Kön – Ålder

Klass

Klassindelningen i pjäsen är mycket tydlig. Pjäsen innehåller inga karaktärer ur de lägre samhällsklasserna (förutom den döda kvinnan). Vi träffar bara de rika Birlings, som i och för sig fått arbeta sig till toppen, samt aristokraten Gerald Croft. Men vi får en inblick i underklassens värld genom Eva Smiths/Daisy Rentons livshistoria.

Kön

Eftersom Eva/Daisy levde i en tid då kvinnan inte hade rösträtt och därmed inte heller värderades särskilt högt av samhället, befann hon sig i en värre situation än en man ur underklassen. Kvinnor ur överklassen hade lite fler möjligheter, det bästa de kunde göra var att gifta sig rikt. För en kvinna ur under- eller arbetarklassen var ett jobb helt avgörande. Det fanns inga sociala försäkringar, så inget jobb – inga pengar. Det fanns få öppningar för kvinnor i den positionen; många såg prostitution som det enda alternativet.

Ålder

Kommissariens historia uppfattas olika av de äldre och de yngre personerna i pjäsen. Medan Sheila och Eric känner skuld och accepterar sin delaktighet i kvinnans död kan deras föräldrar inte alls se att de gjort något fel.

Gerald Croft är varken särskilt ung eller gammal. Till slut ställer han sig på föräldrarnas sida, troligtvis för att skydda sin affärsrelation med Arthur Birling.

DISKUTERA

Vilken attityd har familjemedlemmarna till samhällets underklass?

Hur såg samhällsklasserna ut 1912? Hur ser de ut i dag?

Varför tror du att Priestley valt att sätta en död ung kvinna ur underklassen i centrum?
Varför inte en död ung man i samma situation?

Varför är skillnaden mellan generationerna så markant?

Hur tror du Priestley ser på framtiden?

Pjäsen utspelar sig i en svunnen tid och i ett annat land, har pjäsen någon relevans i dagens Sverige?

6. Dramaövningar

Som en liten avslutning på inspirationsmaterialet kommer här två lärorika och roliga dramaövningar du kan göra med dina elever.

Dramaövningarna är inriktade på lögn. I pjäsen är det sanningen som ska fram och kommissarien kan skarpt se om någon av personerna inte talar sanning.

Med de här övningarna tränar ni på att ljuga och att upptäcka lögn, men ni kommer också att lära känna varandra lite bättre:

FYRA SANNINGAR – EN LÖGN

Dela in deltagarna två och två

Ge dem tid att intervjua varandra om vem de är (10–15 min). De ska ställa fyra frågor till varandra och komma överens om att lägga till en lögn om varandra.

Nu ska de presentera varandra inför hela gruppen.

Här ska gruppen gissa vad det är som inte är sant, de ska lära sig att upptäcka en lögn.

KONSTEN ATT LJUGA

Förklara varför du kommit för sent till lektionen! En person går ut ur rummet och kommer tillbaka in och ljuger om varför han/hon är sen till lektionen.

Diskutera hur bra lögnen var. Syntes det att det personen ljög? (ögonkontakt, tics etc). Låt någon annan person visa hur man kunde se varför personen ljög.

Sedan diskuterar man – vad är skillnaden mellan lögn och sanning? När jag berättar sanningen "ser" jag automatiskt bilderna av händelseförloppet, de finns i mitt undermedvetna. Alltså, för att ljuga bra måste man skapa bilder av lögnen och låta de rullas upp i sitt inre när man berättar.

Fundera över detta, sedan kan de som gick ut försöka igen. Diskutera om det gjorde någon skillnad. I så fall hur?

Hur kul det än är att ljuga, vill vi självklart inte uppmuntra er till att göra det i vardagen.

Man ska alltid tala sanning! ;-)

Diskutera gärna olika slags lögn. En person ljuger ofta för att vinna en fördel och vissa lögn anses mildare än andra, t ex "vita lögn". Kom med förslag på olika situationer där man tar till en lögn.

7. Tips

Litteratur

Baxendale, John, *Priestley's England*, 2007.
Christie, Agatha, *Och så var de bara en (Tio små negerpojkar)*, 1939.
Christie, Agatha, *4.50 från Paddington*, 1957.
George, Elizabeth, *The Inspector Lynley Mysteries* (17 titlar), 1988–2008.
Greider, Göran, *Arbetarklassens återkomst*, Bokförlaget Pocky, 2001.
Hagen, Cecilia, *De osannolika systrarna Mitford*, Albert Bonniers förlag, 2003.
Krusenstjerna von, Cecilia, *En spricka i kristallen*, Albert Bonniers förlag, 2007.
Marx, Karl, *Kapitalet: Kapitalets produktionsprocess, A–Z* förlag, 1997.

Artiklar

"Sista striden för Tony Blair" av Wolfgang Hanson, i *Aftonbladet*, tinyurl.com/523pdl
"Sex flickor vilse i nittonhundratalet" av Lotte Möller, i *Dagens Nyheter*, tinyurl.com/3sbvaz
"Knapphetens England har blivit kult", i *Svenska Dagbladet*, tinyurl.com/45712u
"Med känsla för klass" av Heidi Avellan, i *Sydsvenskan*, tinyurl.com/4gy754

Webb

BBC Bitesize English Literature tinyurl.com/3sjuky
J B Priestleys An Inspector Calls www.teachit.co.uk/armoore/drama/inspectorcalls.htm
Communist Party of Great Britain www.cpgb.org.uk
Labour Party www.labour.org.uk

Film och TV

An Inspector Calls, regi: Guy Hamilton, 1954.
Upstairs, Downstairs, regi: Bill Bain/Derek Bennett, 1971–1975
An Inspector Calls I–III, regi: Michael Simpson, 1982.
Inspector Morse, ITV Drama, 1987–2000.
Midsomer Murders, ITV Drama, 1997– .
Gosford Park, regi: Robert Altman, 2001.
The Inspector Lynley Mysteries, BBC, 2001– .
The Forsyte Saga, regi: Christopher Menaul/Dave Moore, 2002.